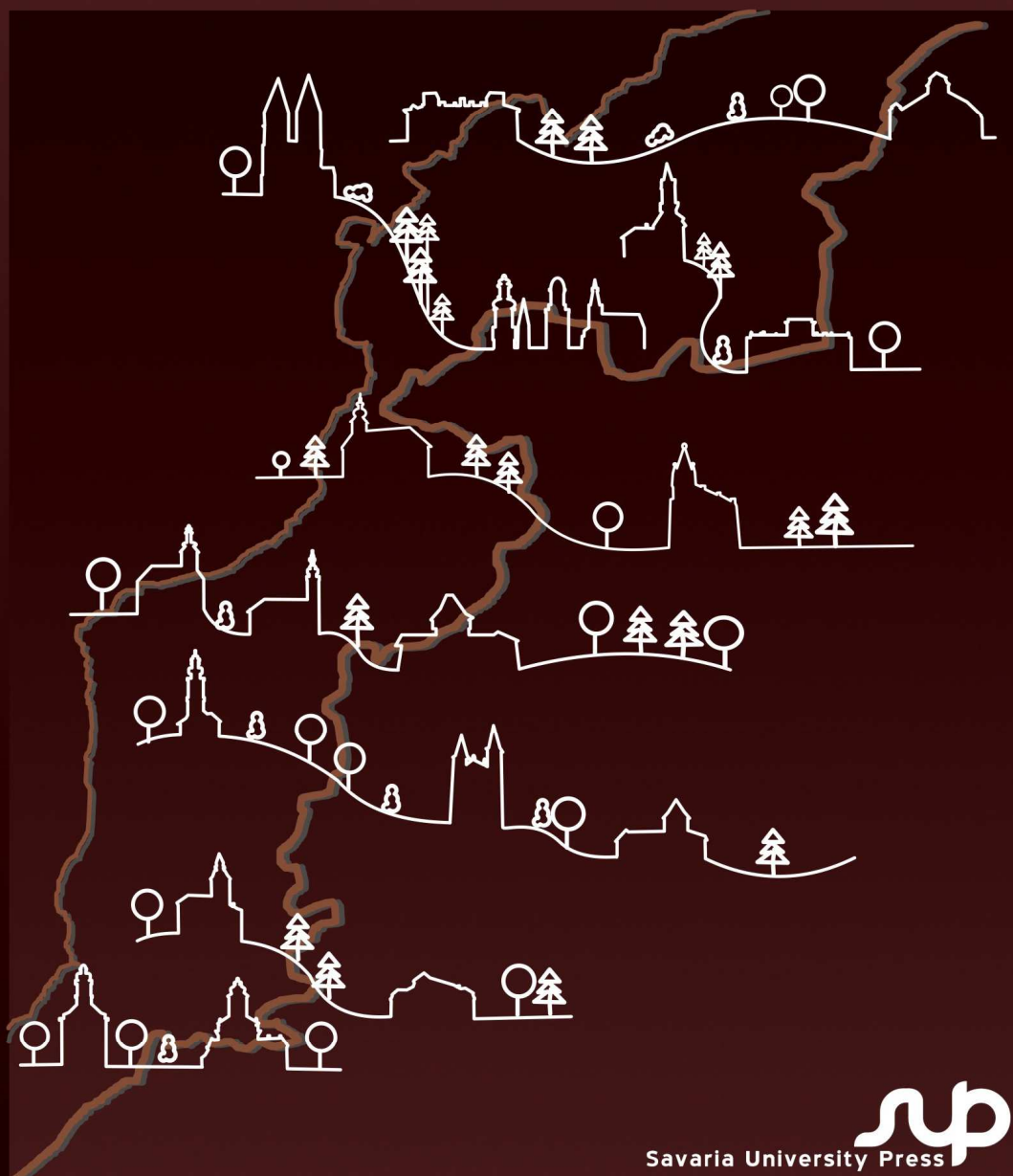

Jankó Ferenc – Tóth Imre

Változó erővonalak Nyugat-Pannóniában

Történelmi és földrajzi esszé

Savaria University Press

Jankó Ferenc – Tóth Imre

Változó erővonalak Nyugat-Pannóniában

Jankó Ferenc – Tóth Imre

Változó erővonalak Nyugat-Pannóniában

Történelmi és földrajzi esszé

Savaria University Press –
Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar
Nemzetközi és Regionális Gazdaságtani Intézet

Szombathely – Sopron
2008

A kötet megjelenését támogatta:

Az Ausztria–Magyarország Interreg IIIA Közösségi Kezdeményezés
Programban finanszírozott
Nyugat-Pannónia Interdiszciplináris Nyári Egyetem projekt
(Projektkód AT-HU/06/01/005)

MTA Soproni Tudós Társaság

Sopron-Fertőd Kistérség Többcélú Társulás Kistérségi Iroda

Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar

Lektorálta: Győri Róbert

© Savaria University Press, 2008
© Jankó Ferenc, Tóth Imre, 2008

ISBN 978-963-9882-09-6

Kiadta a Savaria University Press (sup@bdtf.hu)
Borítóterv: Gecsényi András, Jankó Ferenc
Technikai szerkesztés: Jankó Ferenc
Nyomta és kötötte: Balogh és Társa, Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.

Tartalomjegyzék

<i>Bevezetés. Történelem és földrajz.....</i>	<i>11</i>
<i>A határtérség földrajzi keretei.....</i>	<i>15</i>
<i>A térség lehatárolási és fogalmi problémái</i>	<i>16</i>
<i>Táji-természeti adottságok.....</i>	<i>22</i>
<i>Tájtörténeti alapvonás</i>	<i>27</i>
<i>Országok, birodalmak, városok. Közös történelem.</i>	<i>33</i>
<i>Népek és Birodalmak I.</i>	<i>34</i>
Utak és kapcsolatok. Kelták, rómaiak, barbárok.....	34
Ókori és későókori vallásosság, provinciai kultuszok.	38
<i>Népek és birodalmak II.....</i>	<i>41</i>
Átmeneti államalakulatok: avarok szlávok, frankok.....	41
Tartós államalakulatok, határok és határvidék: magyarok és osztrákok a nyugat-pannon térségben.....	43
<i>Dinasztiák, várak, háborúk, családok. Területváltozások az osztrák–magyar határon.</i>	<i>46</i>
A gazdaság változásai	46
Dinasztikus politika és versengés az Árpádok idején	48
Területcserék: zálogjogi aktusok és katonai foglалások	50
<i>A településállomány formálódása a középkor végéig</i>	<i>54</i>
<i>A oszmán–török korszak és a királyi Magyarország.....</i>	<i>57</i>
Gazdaság, társadalom és a háborúk viszonyai.....	57
Politikai viszonyok: a magyar rendek és az osztrák udvar küzdelmei. ..	60
<i>Nyugat-Magyarország a 18. században.....</i>	<i>63</i>
A Rákóczi szabadságharc hadműveletei	63
A természetjogi és felvilágosult abszolutizmus kora	64
<i>A településhálózat fejlődése a bódoltság ideje alatt és a 18. században.....</i>	<i>68</i>
<i>Reformkor és dualizmus Nyugat-Pannóniában.....</i>	<i>71</i>
Az 1848-49-es forradalom és függetlenségi harc térségi vonatkozásai. 71	
Közjogi, államszerkezeti és területi problémák 1849 és 1918 között....	73
<i>Reformok és gazdaság a 19. században. A településállomány differenciálódása</i>	<i>75</i>
Gazdaság és közlekedés a 19. században.....	75
Vonzáskörzetek, városhierarchia, regionális fejlődés	77
<i>A nyugat-magyarországi kérdés. A trianoni határmegvonás története és földrajza</i>	<i>87</i>
<i>A status quo kérdései és nemzetiségi törekvések a 19. század második felétől az első világháborúig.....</i>	<i>88</i>

<i>Az új osztrák–magyar határ megszületése</i>	92
A határkijelöléshez vezető út Saint Germain-en át Trianonig.....	92
Trianontól a soproni népszavazásig	96
Újabb határkorrekciók.....	99
<i>A határmegvonás politikai földrajza.....</i>	104
Közigazgatási változások.....	104
Burgenland székhelyt keres.....	106
A régi és az új határ: társadalmi és gazdasági következmények.....	111
Városfejlődés az új határok között	117
<i>Politikai dilemmák és realitások: a status quo kérdései a két háború között.....</i>	121
<i>Népek, települések, identitás: a frontiertől a kultúrtáji és a nyelvi határig.</i>	127
.....	127
<i>Etnikai és vallási mozaikok</i>	128
Az etnikai kép alakulása a török időkig.....	128
Az etnikai-vallási térszerkezet formálódása a hódoltság korától	129
Népek sorsa a két világháború között.....	135
Etnikai, vallási folyamatok a II. világháború után	138
<i>Településföldrajzi és kultúrtáji átalakulás.....</i>	144
<i>A regionális identitás kialakulását befolyásoló tényezők Nyugat-Pannóniában</i>	151
<i>Külön történelem, külön földrajz? Burgenland és Nyugat-Magyarország a II. világháború után.....</i>	159
<i>A térség a második világháború idején és a háború után.</i>	160
Ausztria és Burgenland 1945–1955	161
Osztrák–magyar kapcsolatok az 50-es évek közepéig	162
Nyugat-Magyarország 1945–1956.....	163
<i>Közös történelem? 1956.....</i>	165
<i>A Vaszfüggönytől a fejlettségi törésvonalakig: regionális különbségek a határtérségben</i>	169
.....	169
A térszerkezet történelmi váza.....	169
A fejlettségi olló kinyílása a második világháború után	171
<i>Irodalomjegyzék.....</i>	181
<i>A helységnevek magyar, német és szláv megfelelői</i>	191
<i>Helymutató.....</i>	197
<i>Névmutató.....</i>	206
<i>Függelék</i>	209

Ábrajegyzék

(ábrák a függelékben)

1. ábra. Nyugat-Pannónia tájtagolódása és vízhálózati képe.	i
2. ábra. Szabad királyi városok, mezővárosok a Nyugat-Dunántúlon a 18. század végén.....	ii
3. ábra. Vasúthálózat és főbb vasúti csomópontok a nyugat-magyarországi térségben, 1910 körül.	iii
4. ábra. A Nyugat-Dunántúl városhierarchiája 1910-ben.	iv
5. ábra. Határváltozások a nyugat-pannon határtérségben 1918 és 1923 között.	v
6. ábra. Vasúthálózat és főbb vasúti csomópontok az osztrák-magyar határtérségben a trianoni döntés után.	vi
7. ábra. Nyugat-Magyarország etnikai képe a 11. század körül.....	vii
8. ábra. Nyugat-Magyarország etnikai képe a 15. században.	vii
9. ábra. Nyugat-Magyarország etnikai képe a 18. század végén.	viii
10. ábra. Nyugat-Magyarország etnikai képe a 1910-ben.....	viii
11. ábra. Az osztrák-magyar határtérség etnikai képe az ezredfordulón.....	ix
12. ábra. A horvátok aránya az osztrák-magyar határtérség településein, 2001.	ix
13. ábra. A protestánsok aránya az osztrák-magyar határtérség településein, 2001.....	x
14. ábra. Az osztrák-magyar határtérség vallási mozaiája, 2001.....	x
15. ábra. Aprófalvasodás. A települések népességekategóriái az osztrák-magyar határtérségben, 1960/61.....	xi
16. ábra. Településformák az osztrák-magyar határtérségben 1940 körül.	xii
17. ábra. Az 1945 előtt épült lakásállomány településenkénti megoszlása, 2001.	xiii
18. ábra. Az egy lakóbázra jutó lakások településenkénti megoszlása, 2001.	xiii
19. ábra. Időskorúak (60-x) aránya a határtérség településein, 2001.....	xiv
20. ábra. A 2000 fő feletti települések, 2001.	xiv
21. ábra. A nyugat-magyarországi térség településeinek fejlettsége 1910-ben.	xv

22/a. ábra. A települések legnagyobb népességének népszámlálási időpontja.	xvi
22/b. ábra. A települések legnagyobb népességének népszámlálási időszaka	xvi
23. ábra. A települések népességváltozása 1870–1910 között, %.....	xvii
24. ábra. Egyes városok Nyugat-Magyarországra eső vonzáskörzeteinek feldarabolódása az új határok között.....	xviii
25. ábra. A települések mezőgazdasági foglalkoztatottainak aránya, 1960/61, %..	xix
26. ábra. A települések ipari foglalkoztatottainak aránya, 1960/61, %.....	xix
27. ábra. Egyszobás lakások aránya, 1960/61, %.....	xx
28. ábra. Villannyal rendelkező lakások aránya, 1960/61, %.....	xx
29. ábra. Vezetékes vízzel rendelkező lakások aránya, 1960/61, %.....	xxi
30. ábra. A települések népességváltozása 1949–1991 között, %.....	xxi
31. ábra. A települések 2001-es népessége az 1870–2001 között mért maximum százalékában.....	xxii
32. ábra. 100 helyben lakó foglalkoztatottra jutó helyben foglalkoztatott, 2001.	xxii
33. ábra. Ingázási mobilitás. 100 helyben lakó foglalkoztatottra jutó (ki- és be)ingázó, 2001.	xxiii
34. ábra. A települések mezőgazdasági foglalkoztatottainak aránya, 2001.	xxiii
35. ábra. A települések ipari foglalkoztatottainak aránya, 2001.	xxiv
36. ábra. A települések tercier foglalkoztatottainak aránya, 2001.....	xxiv
37. ábra. A települések négy és többszobás lakásainak aránya, 2001.	xxv
38. ábra. A települések egyszobás lakásainak aránya, 2001.....	xxv
39. ábra. 1990–2001 között épült lakásállomány aránya, 2001.	xxvi
40. ábra. A közép- és felső.fokú végzettségű népesség együttes aránya.	xxvi
41. ábra. A települések népességszám változása, 1990/91 és 2001 között..	xxvii

Táblázatjegyzék

<i>1. táblázat. Nyugat-Pannónia tájtagolódása, tájnevei</i>	<i>23</i>
<i>2. táblázat. A Nyugat-Pannónia városainak történeti hierarchiája.....</i>	<i>78</i>
<i>3. táblázat: A nyugat-magyarországi határtérség városhierarchiája, 1910.....</i>	<i>84</i>
<i>4. táblázat. Területi mérleg Trianon előtt és után Nyugat-Magyarországon, km²-ben</i>	<i>104</i>
<i>5. táblázat. Néhány nyugat-magyarországi város német és magyar nyelvű lakosságának számbéli változása, 1880–1920.</i>	<i>132</i>
<i>6. táblázat. Az osztrák–magyar határtérség településállománya, 1949–2001.....</i>	<i>145</i>
<i>7. táblázat. Nyugat-Pannónia deagrarizálódása. A mezőgazdaságban dolgozó aktív keresők aránya, %, 1949–2001</i>	<i>171</i>
<i>8. táblázat. Nyugat-Pannónia néhány városának foglalkoztatási adatai, 2001.....</i>	<i>175</i>
<i>9. táblázat. Az osztrák–magyar határtérség fejlettsége 2000–2004. EU27=100... </i>	<i>178</i>

Bevezetés.

Történelem és földrajz

Az 1980-as évek végére a Szovjetunió „Európa beteg embere” lett, meggyengülésével megroppant a szocialista világrendszer. A folyamat részeként Magyarországon is mélyreható változások indultak meg, 1989 tavaszától szédtű gyorsasággal omlott össze a pártállam. 1989. május 2-án megkezdődött a műszaki zár lebontása a magyar–osztrák határon, június 27-én Alois Mock osztrák és Horn Gyula magyar külügyminiszter jelképes gesztussal közösen is átvágta a határzár drótkerítését. A nyár folyamán újratemették az 1956-os forradalom kivégzettjeit, s az – azóta is utoljára – egységesülő magyar demokratikus ellenzék tárgyalóasztalhoz ültette a pártállam képviselőit. E lélegzetelállítóan mozgalmas nyár végén rendezték Sopronpusztán a Páneurópai Pikniket, mely katalizálta a német és az európai egység létrejöttének folyamatát és szimbóluma lett a határok lebontásának. Utólag nem túl nagy merészség az eseményt egy korszak lezárásaként minősíteni, bizonyos szempontból akár – Francis Fukuyamához hasonlóan – a „történelem végét” látni benne.

A 19–20. században Európa, s különösen tágabb térségünk, Közép-Európa, a bécsi kongresszustól a II. világháborúig ívelően, határokkal szabdaltsá vált. Korábban is léteztek természetesen határok, de azok pontos futása, demarkációja, továbbá védelme, őrzete általában nem jelentett lényegi kérdést. Az Európai Unióban 2004. május elsejéig, a korábbi tizenöt tagállam lakosságának egynegyede élt határ menti kistérségi szintű régióban. Az akkor, majd 2007. január 1-én csatlakozott országokkal ez az arány már a lakosság mintegy felét jelenti, közöttük vannak környékünk lakói is. A történelemben azonban számukra korántsem jelentett áthághatatlan akadályt a határ. A korai időkben a határok, azaz a zónaszerű frontierek az eltérő anyagi kultúrájú közösségek letelepedésének természetes vonalát követték. A politikai határok kialakulására a rómaiak megjelenéséig kellett várni. Az i.e. 1 sz. végén a római Noricum (mai Ausztria) provincia elfoglalása és alapítása tette szükségessé az Alpok és Fertő közötti részen (az ősi Borostyánkő-út közelében) a tartomány keleti szélének biztosítását, a birodalmi limes kitolását a Dunáig, voltaképpen Pannónia provincia megteremtését.

A rómaiak helyét átvevő avarok és frankok után vették birtokukba a térséget a magyar honfoglalók. A magyar félnomád, törzsi állam azonban csak majd száz évvel később tette meg első határozott lépéseit területi alapon szervezett állam létrehozására. Ennek részeként alakult ki a határvédelem intézménye, a

gyepű, mely amolyan „senki földjeként”, a természeti adottságok kihasználásával és mesterséges építményekkel nehezítette a területen való áthaladást.

A Német–Római Birodalom keleti tartományának létrejöttével a határok fokozatosan kelet felé kúsztak, majd a Lajta magasságában megállapodni látszottak, noha a 11–16. század meghatározó dinasztiái – Árpádok, Habsburgok, Přemyslidák, Hunyadiak – e folyamat eredményét korántsem tekintették véglegesnek. A magyar királyságot az Ostmarktól elválasztó „mezsgyét” a hadak mellett mind több kereskedőkaraván, egyetemre induló fiatal, vándorló céhlegény lépte át. A kezdetben lakatlan határvidéket keletről és nyugatról is egyre többen választották lakóhelyül. A gyeptől gyorsan zsugorodott, majd a 16. századra meg is szűnt.

Politikai katonai, kulturális és lélektani választóvonalnak számított azonban a vidék a 16–17. században is, amikor az oszmán–török katonai akciók hatóköre épphogy elért az Alpok lábáig, alig túlnyúlva a Hanság keleti peremén. A lakosság létszámára pozitív hatással volt az amúgy nehéz másfél száz esztendő, ami alatt a török elől menekülő hódoltsági magyarok és szlavóniai horvátok találtak menedéket, új hazát a nyugati határtérség magyarjai és németjei között. Közös történelmüknek azonban véget vetettek a 20. század háborúi és békéi, melyek vámsorompót, vámőrséget, határátlépési igazolványt, útlevelet és vízumot, mindennek tetejébe pedig gyanakvást, félelmet, néha gyűlölködést hoztak magukkal.

A II. világháború után (amelynek idején Ausztria és Burgenland is megszűnt létezni) vasfüggöny ereszkedett súlyos erővel a térségre. Eltűnésére reményt ébresztett az 1956-os magyarországi forradalom, mely a nyugati határszélt is elérte, ám a térség a magyarság egyik modernkori exodusának lett a színtere. Illúziónak tűnt, hogy a „befagyott” határ ismét olyan anyagtalan és áttetsző legyen, mint régen, amikor elválasztott, de nem elszigetelt; két oldalán *indivisibiliter ac inseparabiliter* (oszthatatlanul és elválaszthatatlanul) léteztek államok és népek is. Az elszigetelődés kora azonban történelmi léptékkel számolva nem tartott sokáig, és – ha úgy tetszik – a történelem visszatért saját kezdeteihez. Véget ugyan nem ért, de esélye van annak, hogy a kultúrák, népek, nemzetiségek közösségeit – a régészeti kultúrákhoz hasonlóan – ismét csupán a ma már könnyen legyőzhető természet adta határok és távolságok válasszák el egymástól. A többség bizakodással előretekintve ezt várja, s várta egy új erővonal érvényesülésével, Magyarországnak az Európai Unióba való felvételével, majd a határok nélküli, schengeni Európához csatlakozva. Már most látszik azonban, hogy még évtizedekre van szükség ahhoz, hogy az egykor ezer szállal összefüggő térség újra, s mind jobban integrálódjon, gazdasági, társadalmi, kulturális téren egyaránt.

* * *

Talán könyvünk is egy lépés ez irányban, hiszen az Európai Unióban egyre gyakrabban napvilágra kerülő közös történelem és földrajzkönyvek sorába illeszkedik. Noha szerzői a határ magyar oldalán tevékenykednek, a könyvben igyekeztek mind az osztrák, mind pedig a hazai tudományos felfogásra, és új kutatási eredményekre reflektálni.

Határtérségekről írni általában véve is jelentős kihívás, hiszen a határ gátló funkciói, hatásai ugyanúgy felléphetnek az írás során, mint a mindennapi életben. Nyelvi problémák, eltérő statisztikai adatfeldolgozások, az események, történések eltérő interpretálása stb. Határ menti területekről ezért történelmi és földrajzi szintézist – e két tudományterület szempontjából átfogó értékelést – alkotni igazán szép feladat. Szintézis, mert a határ két oldalán két ország tudományos eredményeit egyesíti, mert kerek képet igyekszik rajzolni tárgyról, s szintézis abban az értelemben is, hogy a történelem és a geográfia ismeretanyagát egybeolvasztva vizsgálja tárgyát, az osztrák–magyar határtérseget.

Némelyekben felmerülhet a kérdés, hogy mi végre találkozik-e két tudományterület egy helyen. A tudománytörténet múltjában kutatva számtalanszor találjuk egy „csónakban” a két diszciplínát, az iskolai oktatásban is sokszor összefonódtak, de való igaz, hogy a 20. század második felében már jobbra külön utakat jártak, nem születtek közös munkák, földrajzos és történész ritkán dolgozott együtt, a tanárképzés hagyományos szakpárosítása (történelem-földrajz) révén a kétfajta iskolázottság jobbra egyazon kutatóban összpontosult. Mindemellett a két határterület, a történeti földrajz és a történeti topográfia kevesek – előbbi inkább geográfusok, utóbbi történészek – által művelt tudományszaknak számított. Pedig, ahogy említettük, ez nem volt mindig így. A 19. század elején Carl Ritter idejében a földrajz a történelem segédtudományaként még csupán arra volt hivatott, hogy a földrajzi környezet szerepével magyarázza a történelmi eseményeket. A geográfia fejlődése ezen aztán túllépett, a természeti földrajz megerősödése után, s részben a történettudomány ösztönző hatására kialakult az önálló emberföldrajz is, amely igen szoros kapcsolatot tartott fenn a történelemmel, hiszen az uralkodó paradigma szerint a tájak életének magyarázó leírása, szintézise megkövetelte a történeti perspektívájú elemzéseket. Mindez később, a marxista gazdaságföldrajzban háttérbe szorult, ma azonban már nincsenek korlátai az esetleges határterületi, illetve interdiszciplináris munkáknak.

* * *

Az eredetileg a két szerző révén külön szálon induló munka derekánál világosodott meg előttünk, hogy mindegyikünk műveli a másik szakterületét; a történelem is előszeretettel világít rá adott korban munkáló földrajzi hatótényezőkre, s a geográfia is magyarázza a jelen földrajzi jelenségeit történelmi

okokkal. Ezek okán kézenfekvőnek tűnt, de egyben szakmai kihívás volt egy egységes könyv megírása.

Részben ebből következik, hogy jelen írás felépítése, tagolása eltér az esetleg a közoktatásban megszokott történelmi és földrajzi tankönyvektől, tehát nem az „iskolás” felépítést követi. Bár fő rendező elve a kronológia, az időbeli tárgyalást többször is megszakítottuk, s a térség életében bekövetkezett főbb törések mentén tagoltuk. A természeti kereteket elemző, a vizsgált térséget lehatároló első fejezet után a második az együttélés időszakát mutatja be, elsősorban makrotörténelmi, politika- és gazdaságtörténeti szemszögből. A harmadik rész a térség traumatikus időszakát, a szétszakadás történeti és földrajzi problematikáját dolgozza fel. A negyedik fejezet, újra a közös múltból építkezve, az államhatár után leereszkedő nyelvi határ kialakulását követi figyelemmel, s a térség identitásának kérdését is feszegeti, vagyis inkább társadalomtörténeti nézőpontú. Az ezt követő ötödik fejezet a Vasfüggöny nyomán formálódó, az újabb, ideológiai-politikai határ miatt eltérő történelmi fejlődés időszakát tárgyalja, már a rendszerváltozásig ívelően, ám a jelenkori történetírás hiányosságai, és az időbeli rálátás nehézsége miatt korántsem törekszik teljességre. Ekkor szinte egyetlen közös pontként szolgál 1956. Végül szó esik a térség eltérő földrajzi, illetve regionális fejlődéséről is, amely révén végül a trianoni határ egy ötödik funkciót kapva, fejlettségi törésvonallá is alakult Burgenland és Nyugat-Magyarország között, s eltűnésére még sokáig várni kell majd.

Látható tehát, hogy a második fejezet az előzményeket, a szétszakítatlan, de már akkor is nyugati határtérséggént funkcionáló terület történelmi-földrajzi alapvonalait igyekszik megadni, míg az azt követő három fejezet központi fogalma a határ, amely a trianoni döntés következményeként néhány kilométerrel keletebbre tolódott.

A földrajzi neveket – ahol ismert – első előfordulásukkor magyar és német nevükön egyaránt megadjuk, a tanulmány végén pedig a horvát, esetenként a szlovén és a szlovák neveket is feltüntettük, táblázatos formában. Mindemelt hely- és névmutató segíti a tájékozódást.

Helymutató

- Abda 150
Ad Flexum 54
Ágfalva 99, 139, 150
Albertkáz mérfeszt 102
Albertmajor 145
Alföld 80, 85, 144, 148, 156
Alhó 141
Alpok 11–12, 17, 20, 22, 25, 34–36, 42, 45, 54–55, 58, 76, 114
Alpokalja 17–18, 20, 22, 24
Alsó-Ausztria 49, 51–53, 58, 64, 69, 76, 85, 88, 91, 107–108, 113, 122, 125, 128, 130, 161, 172, 179
Alsókismartonhegy 109, 134
Alsómedves 166
Alsóőr 140–141
Alsópulya 130
Alsószölnök 141
Altsaida-puszt 102
Amerikai Egyesült Államok (USA) 123, 137, 161, 167
Anglia 177
Apátistvánfalva 141
Aquileia 37, 43
Argentína 137
Arrabona 37, 54
Aspang 53
Augsburg 45, 55
Ausztria 11–12, 18–20, 34–35, 43, 45–49, 51, 59, 64, 71, 76, 82, 88–108, 112–116, 118, 121–124, 131, 137, 139, 145, 149–150, 153, 155–157, 160–164, 166–176, 170–171, 174, 176–177, 179
Bajánsenye 142
Bajorország 42
Balaton 17, 22, 27–28, 34, 59, 95, 160
Balf 24–25, 99, 150
Balkán 17, 129
Baranya megye 49, 74
Barátudvar 145
Bécs 11, 17, 21, 24–25, 30, 34, 36, 43, 47–48, 51, 55, 57–61, 64–69, 71–73, 75–77, 80, 82, 85, 88–90, 93–95, 97, 105–110, 113–115, 118–120, 122–125, 130–131, 137, 149, 153–154, 160–162, 166, 169–170, 172–177
Bécsi-erdő 17
Bécsújhely 24, 47, 49, 51, 53, 61, 70, 76–77, 82, 89, 106, 109–110, 113–114, 125, 175
Beled 134, 140
Belgrád 36
Bezenye 139
Bezi 142
Boldogasszony 131–132, 134, 140
Borostyánkő 30, 50–53, 64, 111, 130, 141
Borostyánkő-hegység 24, 26, 31, 64, 68
Bosznia-Hercegovina 89–90
Bősárkány 30
Brazília 137
Brennbergbánya 30–31, 67, 81, 99, 117, 167
Bresalausburg 43
Bruck (Lajtabruck) 25, 42, 61, 64, 70, 125
Bucklige Welt 24, 26
Bucsány 34
Bucsu 114

- Buda 68, 74, 131
- Budapest 75, 80–81, 90, 97, 108, 118, 122, 134–135, 160, 162, 169
- Bulgária 94–95
- Burgenland 12, 14, 16–20, 22, 31, 36, 72, 82–83, 90, 97, 101, 104–118, 120–125, 129, 132, 134–138, 140–142, 145–149, 155–162, 166–167, 170–174, 176–179
- Bük 105, 150
- Carantania 42
- Carnuntum 35–37, 39, 42
- Celje 36, 76
- Celldömölk (Kiscell) 78–80, 82, 84, 134–135
- Chicago 137
- Cinfaiva 140, 172, 178
- Csajta 100
- Csallóköz 25, 132
- Csánig 142
- Császárkőbánya 111
- Csehszlovákia 94–98, 100, 105, 112, 122, 139, 165
- Csepreg 53, 60, 79, 84, 105, 118–119, 140
- Cser 24, 28, 169
- Csér 142
- Csikvánd 142
- Csorna 23, 73, 79, 82, 84, 112, 134, 146, 148, 164, 175
- Csöngye 140
- Csörötnek 140
- Dalmácia 89
- Darázsfaiva 140
- Dél-Tirol 91
- Délvidék 20
- Dénesfa 98
- Deutschwestungarn 18–19
- Dobrafalva 111
- Dráva 17, 36, 42, 44, 50, 59, 160
- Duna 11, 17, 21–23, 25, 29, 31, 34–38, 41–42, 45, 47–48, 54, 57, 73, 76, 80, 85, 89–90, 161
- Dunacsúny 104
- Dunántúl 16–18, 20–21, 24, 27, 34–35, 42–47, 50, 53, 57–64, 66–67, 69, 71–76, 79, 81, 85, 122, 129, 135–137, 142, 148, 150, 156, 160, 163, 176, 178
- Ebenfurth 24–25
- Eger 75
- Élesszeg 111
- Enns 43
- Enns folyó 42, 45, 55, 131
- Erdély 57, 59–63, 67, 90–91, 151
- Érsekújvár 58
- Eszék (Mursa) 40, 59
- Esztergom 23, 59, 67
- Esztergom megye 85
- Európai Unió 11–13, 168, 177–178
- Fehérpatak 31
- Feketeváros 82, 146
- Felpéc 142
- Felső-Ausztria 42, 49, 125, 161
- Felsőcsatár (Alsó- és Felsőcsatár) 47, 102–103
- Felsőkismartonhegy 109
- Felsőlövő 29, 130, 141
- Felsőőr 20, 79, 84, 97, 100, 106, 109, 114, 120, 122, 125, 128, 130, 137, 140–142, 146–147, 149, 170–171
- Felső-Órség 20, 25, 44, 130, 132, 141–142, 146
- Felsőpulya 23, 26, 35, 79, 104, 113–114, 118, 120, 125, 128, 130, 132, 141, 170

Felsőszőlő 112, 141
 Felvidék 19–20, 57, 61, 64, 72, 85, 134
 Fenyér 18, 23
 Fenyős-erdő 26
 Fertő 11, 18, 21–28, 31–32, 35, 54, 61, 64, 69, 76, 82, 89, 93, 146, 167, 178
 Fertőboz 99, 139
 Fertőd 175
 Fertőféhéregyháza 28
 Fertőhomok 139, 150
 Fertőmegyes 100, 146
 Fertőrákos 30, 82, 99–100, 139–140, 146
 Fertőszéleskút 82
 Fertőszentmiklós 55, 82
 Fertőzug 18, 21, 23, 31, 114, 129, 132, 144, 171, 179
 Fische 55
 Fiume 77, 94, 122
 Fraknó 26, 28, 51–52, 64, 111
 Franciaország 71, 96
 Franzhausen 34
 Friedberg 53, 70, 113–114
 Füles 24–25, 102
 Fürstenfeld, Fölöstöm 51, 70, 118, 125
 Galícia 133
 Gálos 28, 82, 141–142
 Gáta 131
 Gau Niederdonau 160
 Gloggnitz 76
 Göcsej 44, 147
 Görögország 95
 Graz 76, 82, 89, 106, 110, 113, 118, 172
 Gyöngyös 23, 29, 44, 75
 Győr 23, 32, 37, 45, 51–54, 56, 58–61, 63, 65, 67, 69, 71–72, 77–80, 85, 90, 101, 105, 118, 134, 144, 146, 150, 162, 170, 172–173, 175–177
 Győr vármegye 16, 45, 67, 74, 79, 85, 88, 104, 130, 138
 Győr-Moson-Sopron megye 16–17, 36, 105, 138–140, 142, 145, 164, 171–173, 178–179
 Győr-Moson-Pozsony megye 104, 138
 Győrújbarát 150
 Győrújfalú 150
 Győrzámoly 150
 Hainburg 45, 48, 70
 Hanság 12, 18, 22–23, 25, 31–32, 54, 58, 72, 112, 145, 167
 Harka 99, 139, 150
 Hartberg 53, 70
 Heanzerei, Heanzenland, Heinzenland, Heáncföld 18–19, 24, 90, 93, 107, 155
 Hegyeshalom 81, 142
 Hegyháthodász 142
 Hegykő, 82, 150
 Heideboden 18, 23, 47, 75, 107, 130
 Heves megye 137
 Hochneukirchen 53
 Horvátjáfalu 104
 Horvátlövő 139
 Horvátország 28, 72, 89, 140, 151, 154
 Horvátzsidány 55, 139
 Iklanberény 150
 Ikva 23, 25, 29
 Illmic 100
 Írország 177
 Írott-kő 100, 103, 117, 166
 Ispánk 142

Itália 34–37, 41, 43, 47, 57–58
 Iván 140
 Ják 150
 Jakabháza 139
 Jánosháza 68, 134–135, 140
 Jánossormorja 139
 Jugoszlávia 140
 Kabold 23, 25, 51–53, 61, 82, 131, 134, 141
 Kalkgruben 53
 Kanada 137, 162
 Káptalanvis (Répcervis) 102
 Kapuvár 23, 45, 68–69, 79, 84, 134, 146, 148, 175
 Karácsfa 101
 Karakó vármegye 45
 Karintia (Karinthia) 51, 91, 161
 Károlyváros 58, 77
 Kárpát-medence 22, 34, 40, 42–43, 46, 83, 88
 Kárpátok 28, 34, 45, 89
 Kassa 58, 61, 65, 74–75
 Kaszpi-tenger 41
 Kelénpatak 140, 166
 Kemenesalja 24–25, 28, 144, 179
 Kemeneshát 25
 Kemenesmagasi 142
 Kemenesmihályfa 142
 Kemenessömjén 142
 Kercaszomor 142
 Kerka 44
 Kétvölgy 141, 167
 Kimle 89, 139
 Kirschlag 48
 Kirschenland 28
 Kisalföld 17–18, 20–23, 25–28, 68–69, 75, 85, 115, 144–146, 148, 173, 177
 Kisbabet 142
 Kismarton 24, 48, 50–53, 61, 63–64, 68–69, 75, 78–80, 82–84, 109–111, 114, 125, 128, 130–131, 134, 137, 140, 148–149, 170, 172, 175–176
 Kisrákos 142
 Kiszsidány 142
 Kleyle-pusztá 102
 Klosterneuburg 51
 Komárom 21, 61, 80, 90
 Komárom megye 67, 85
 Kópháza 99, 139
 Kostajnica 130
 Köpcsény 100, 131, 166
 Körmend 47, 51, 53, 59, 61, 68–70, 76–79, 82, 84, 114, 130, 132, 134, 160, 169, 171
 Kőszeg 27–30, 35, 50–53, 56, 61, 64, 68–72, 75–84, 93, 95, 100, 102–103, 105, 112–114, 116–120, 130, 132, 142, 146, 148, 160, 170, 173, 175–177
 Kőszegdoroszló 142
 Kőszegi-hegység 18, 24, 26, 31, 44, 113, 144, 171
 Kőszegszerdahely 55
 Közép-Európa 11, 58, 94, 152
 Középpulya 79
 Korneuburg 51
 Krumbach 53
 Kukmér 55, 141
 Kutschenitza patak 112
 Lajta 12, 21, 44, 46, 48, 55, 64, 89, 95, 111
 Lajtabánság 19, 97, 155
 Lajta-hegység 24–25, 28, 30

Lajtaköz 18
 Lajtaszentmiklós 111, 125, 172
 Lajtaújfalu 82, 93, 111, 172
 Lajtazug 18
 Lánzsér 23, 51, 111
 Lánzséri-hegység 24, 26, 68
 Lapincs 21, 24, 44, 55, 95, 111–113
 Lapincsújtelek 111
 Léka 100, 113
 Lengyelország 94, 165
 Lépesfalva 141
 Levél 139
 Liba 141
 Linz 43
 Ljubljana 36, 76
 Locsmánd 45, 82, 102
 London 97
 Lorettom 111
 Lovászd 102–103
 Lövő 44, 72
 Magyar Királyság 12, 17, 46, 48–50, 52, 55, 57, 64, 68, 73, 170
 Magyarország 11–12, 17–20, 27, 29–32, 45–47, 49, 54, 57, 59, 60, 63–67, 71–78, 85, 88–108, 111–113, 115–119, 121, 123, 125, 128, 131, 133–142, 146, 148–149, 151–158, 161–167, 169–174, 176–178
 Magyaróvár 54, 56, 68, 78–81, 83–84, 89, 93, 95, 105, 118–119, 132
 Magyarszombatfa 55, 142
 Malomgödör 141
 Marcal 22–23, 25, 31, 169
 Máriafalva 141
 Máriakálnok 139
 Mariazell 48
 Massalia (Marseille) 34
 Mattsee 160
 Mészvölgy 112
 Metten 160
 Mexikópuszta 102
 Mohács 57, 60
 Monyorókerék 60–61
 Mór 72
 Morvamező 71
 Morvaország 62, 131
 Moson 54, 68, 72, 80–81, 84, 89, 93, 95, 118–119, 129, 132, 134, 164
 Moson vármegye 14, 44–45, 47, 49, 67, 74–75, 79–80, 85, 100, 102, 104, 112, 117–118, 122, 129–130, 132, 136, 138, 144, 146, 164
 Mosonbánfalva 132
 Mosoni-Duna 25
 Mosoni-síkság 23, 25, 144
 Mosonmagyaróvár 75, 78, 163–164, 173, 175, 177
 Mosonszentjános 139
 Mosonszentpéter 139
 Mosonszolnok 139
 Mosontarcsa 167
 Mosontétény 130
 Mura 18, 24–25, 42, 55
 Muraszombat 47, 79, 104, 118, 141, 169
 Nagy-Britannia 97
 Nagycenk 99
 Nagyerdő, Sopron megyei 28, 32, 144–145
 Nagyfalva 103
 Nagy hőflány 82
 Nagykanizsa (Kanizsa) 17, 58–59, 61, 72, 77, 95, 132, 134, 156

Nagymarton 24, 64, 79, 82, 84, 93, 104,
 109–111, 120, 125, 131, 134, 149,
 170, 175
 Nagyrákos 142
 Nagyszentmihály 120
 Nagyszombat 131
 Narda (Nagy- és Kisnarda) 102, 130, 139
 Nemeskocs 142
 Nemesmedves 139, 150, 167
 Némethidegkút 45
 Némethlak 103
 Némethlövő 60
 Németország 92, 95, 113, 124, 138, 155,
 161, 177
 Német–Római Birodalom (Császárság)
 12, 43–44, 46, 49, 51–52, 64, 128, 151
 Némethújvár 50–51, 60, 79, 84, 113–114,
 125, 128, 130, 132, 169–171, 178
 New York 137
 Nezsider 55–56, 78–79, 82, 84, 114, 125,
 170, 175
 Nikolsburg 62
 Noricum 11, 20, 35–36, 41
 Nyitra megye 49, 64, 67
 Nyugat-Dunántúl 17–18, 22, 24, 42, 44–
 45, 53, 57–61, 64, 66–67, 69, 71–73,
 75–76, 81, 129, 135–136, 142, 148,
 150, 156, 160, 163, 176, 178
 Nyugat-Magyarország 14, 16–19, 22, 24,
 44, 46, 48, 50–53, 59, 65–68, 71–73,
 75–76, 78, 83–85, 88–99, 101, 104–
 105, 107–108, 114–115, 117–119,
 121–122, 125, 129–137, 152–158,
 160, 163–164, 169, 171, 177
 Nyugat-Pannónia 16–17, 20–25, 27–28,
 34, 47, 78, 104, 106, 133, 175
 Nyúl 150
 Ókörtvélyes 91, 141
 Olaszország 95, 97, 121–122
 Ólmod 100, 102, 139
 Olmütz 73, 76
 Orfalu 141, 150, 167
 Oroszvár 45, 104
 Ossarn 34
 Osztrák–Magyar Monarchia 57, 65–67,
 73, 89, 92, 94–95, 107, 110, 114–115,
 119, 133, 154, 157
 Órimagyarósd 142
 Óriszentpéter 142, 147
 Őrség 18, 20–21, 24–25, 27, 30–32, 44,
 118, 128, 131, 137, 142, 146–147,
 171, 173
 Őrsziget 140–141
 Őrvidék 20, 121
 Pákozd 72
 Páludvar 145
 Pannonhalma (Győrszentmárton) 79, 84,
 170
 Pannónia 11, 16–17, 20, 27, 34–42, 47,
 54
 Pápa 16, 23, 63, 69–70, 77–78, 80, 82, 84,
 134, 177
 Párizs 92, 95, 97, 99, 114,
 Parndorfi-plató 23, 25
 Passau 43
 Pásztorháza 140
 Pauli-hegy 26
 Pecsényéd 44
 Peresznye 139
 Perint 29
 Pest 74
 Petőfalva 141
 Petőháza 43
 Pinka 23–24, 29, 44, 102, 109, 111–113,
 129, 174

Pinkafő 29, 68, 81–82, 97, 109–110, 113–114, 117, 120, 172
 Pinka-Határfalu 111
 Pinkóc 140
 Pomogy 102
 Pornóapáti 102–103, 138–139
 Pozsony 21, 27–28, 43, 47, 49, 52–54, 61, 65–65, 67, 74, 79, 81, 89, 94, 96, 104, 112, 118, 130, 132, 134, 160
 Pozsony megye 18, 45, 49, 67, 85, 88, 93–94, 130
 Pozsonyligetfalu 160
 Rába 21–23, 25, 29, 31, 34, 44, 59, 90, 112–113, 129, 169, 179
 Rábafüzes 103
 Rábakeresztúr 90, 128
 Rábakethely 55
 Rábaköz 18, 25, 59, 61, 115, 131–132, 144, 169, 179
 Rábatótfalu 141
 Radkersburg, Regede 51, 70, 118
 Radstadt 42
 Rajka 139, 142
 Rák-patak 29
 Regensburg 42
 Rende 100, 102, 112–114
 Répce 23, 25, 28, 111, 131, 145, 171, 173, 179
 Répcekehely 55
 Répceköhalom 82
 Roherföld 102
 Rohonc 29, 31, 50–53, 68, 78, 100, 113–114, 120, 130, 132, 134, 146
 Róma 34, 37, 97
 Római Birodalom 17, 35, 38, 40
 Románia 95
 Rödöny 141
 Röjtökmuzsaj 150
 Rönök 139
 Rótfalva 100, 102–103, 112
 Rum 81
 Ruszt 24, 28, 63, 68–69, 80, 82–83, 109, 142, 148, 175
 Ság 25, 28, 30
 Saint Germain 96
 Salla 27
 Salzburg 42–43, 51, 161
 Sándorfalva 145
 Sankt Pölten 128
 Sarród 30
 Sárvár 37, 53, 60, 68–70, 79, 82, 84, 114, 118, 135, 169
 Savanyúkút 109–111, 123
 Savaria 27, 36–40, 42, 54
 Scarbantia 27, 37, 39, 54
 Schleswig 155
 Schönbrunn 71
 Schwarzenbach 35, 53
 Schwechat 72
 Sclavinia 42
 Sé 150
 Selmezbánya 98, 119
 Semmering 42, 76
 Singidium 40
 Sirmium 40
 Sokoró 23, 170
 Somló 23, 25, 27–28, 30
 Somogy megye 49, 74

- Sopron 23–24, 27–30, 34–36, 44–45, 47–48, 50–53, 56, 59–61, 63–64, 68–71, 73–74, 76–80, 82–84, 88–89, 93, 95–99, 103–122, 129–132, 134–136, 138–139, 142, 145–146, 148, 150, 153–157, 160, 163–164, 167, 170, 173, 175–177
- Sopron vármegye 16, 28, 32, 36, 45, 49, 59–60, 63, 67, 72, 74, 79, 85, 88, 93–94, 100, 104, 117–118, 122, 129–130, 135, 138, 144, 169
- Sopronbánfalva (Bánfalva) 99, 150
- Sopronderecske 82
- Sopronhorpács 72
- Soproni-hegység 18, 24–25, 30, 44, 76, 112–113, 144
- Sopronkeresztúr (Németkeresztúr) 60, 82, 100, 119, 134
- Sopronkőhida 150
- Sopronpuszta 11
- Sopronnyék 82
- Stájer peremhegyvidék 22
- Stájerország, Stíria, Steiermark 42, 49, 51, 64, 76, 91, 107–108, 111, 113–114, 122, 125, 160–161, 172, 179
- Strém 114
- Strém patak 29, 112, 129
- Svájc 113
- Szakony 140
- Szakonyfalu 141
- Szalafő 142
- Szarvkő 50–52, 64, 82, 111
- Száva 17, 50, 77
- Székesfehérvár 47, 52
- Szentgotthárd 28–29, 59, 61, 63, 69, 82, 84, 90, 93, 95, 103–104, 107, 112–113, 118–119, 129, 132, 141–142, 169
- Szentmargitbánya 30
- Szentpéterfa 102, 113, 139, 167
- Szerb–Horvát–Szlovén királyság 95, 104
- Szerbia 122
- Szergény 142
- Szigetköz 18, 23, 25, 31, 80
- Szikra 111, 113–114
- Szil 140
- Szilécia 28, 69
- Szombathely 27, 36–37, 52–53, 55–56, 61, 63–64, 66, 68–70, 76–84, 101, 105–106, 113–114, 117–118, 120, 134, 137, 150, 160, 162–164, 169, 171, 175–177
- Szovjetunió 11, 161
- Táplánszentkereszt 150
- Tapolca patak 70
- Tárnokréti 142
- Tét 79, 84
- Tóka 112
- Tokaj 75
- Tokorcs 142
- Tóköz 18, 32
- Tolna megye 74
- Toronto 162
- Tömörd 55
- Trencsén 64
- Trianon 14, 16, 22, 96, 104, 112–113, 117–118, 133–135, 141–142, 149, 157, 163, 168–169, 176
- Trieszt 76, 89, 94
- Újrétfalva 141
- Újszőny 77
- Und 139
- Urál 41
- Vadosfa 142
- Valkó megye 49
- Vámosszabadi 150

Varasd 58, 76–77
 Varasd megye 49
 Várbalog 55
 Várhely 35
 Városszalónak 29, 31, 50, 68, 130, 132
 Várvidék 19–20
 Vas megye 16–17, 23–24, 36, 44–45, 49, 59–60, 66–67, 74–77, 79, 81, 85, 88, 93–94, 100, 102, 104–105, 111–113, 118–119, 122, 129–130, 134–142, 145, 163, 169, 171–173, 176, 178–179
 Vásárosfalu 55, 142
 Vasi-Hegyhát 18, 24–25, 27–29, 128, 131, 144, 171, 173
 Vaskeresztes (Magyar- és Németkeresztes) 102–103, 138–139
 Vasvár 47, 55, 68, 70, 79, 84, 169
 Velem 35
 Velence 36, 47, 51, 98, 100, 103, 108, 119
 Velencei-tó 160
 Velike 112
 Vendvidék 18, 21, 24–25, 32, 129, 141, 147, 169
 Vép 140
 Veperd 141
 Veszprém 45, 47, 52, 80
 Veszprém megye 67, 74, 85, 170, 179
 Vilmosmajor 145
 Vimpác 47
 Vindobona 37
 Volga 41
 Vorarlberg 91, 113, 124, 161
 Vulka 18, 24, 109
 Vulkapordány 140
 Wiesmacht 53
 Zágráb 45, 65, 77, 94
 Zala folyó 21–22, 34, 44
 Zala megye 17, 36, 49–50, 66, 74, 94, 130, 137, 141, 156, 163
 Zalaegerszeg 17, 156, 163
 Zalalövő 27
 Zárányfalu 55
 Zsebeháza 142
 Zsira (Salamonfa) 72, 100

Névmutató

- Albert (I.) Habsburg 50
Albert (VI.) Habsburg 50
Anjou dinasztia 50, 57
Apponyi Albert 90, 133
Areios (Arius) alexandriai diakonus 40
Athanasius alexandriai püspök 40
Augustus római császár 35–37
Babenberg dinasztia 43, 46, 48–49
Bach, Alexander 73–74, 79–80
Bánffy Dezső 88
Bánffy Miklós 97, 101
Batthyány Boldizsár 60
Batthyány család 58, 60, 66, 110, 114, 130–131
Batthyány I. Ferenc 130
Batthyány II. Ferenc 60
Beer, Ernst Friedrich 90
Béla (IV.) Árpádházi 48–49, 56
Beneš, Eduard 94–95, 97
Benisch Artúr 152
Bercsényi Miklós 63
Béri Balogh Ádám 64
Bethlen Gábor 61–62
Bethlen István 122
Biancheri, Chiapozzi Augusto 97
Bocskai István 60
Bottyán János 64
Bürckel, Josef 124
Clemenceau, Georges-Benjamin 92
Coolidge, Archibald C. 94
Cunninghame, Thomas 94
Denis, Ernest 94
Dévai Bíró Mátyás 60
Diokletianus római császár 36, 40
Ehrenfeld Sámuel 134
Ellerbach család 128
Erdődy Ádám 64
Erdődy család 58, 130
Esterházy Antal 63, 64
Esterházy család 58, 82, 103, 110, 112, 114, 131
Esterházy Dániel 63
Esterházy Miklós 52
Ferdinánd (I.) Habsburg 59–60, 130
Ferdinánd (II.) Habsburg 52
Ferdinánd (III.) Habsburg 51
Ferenc József (I.) Habsburg 74
Festetich család 75
Figl, Leopold 166
Flecker, Kajetan 124
Forgách Simon 63–64
Frigyes (III.) Habsburg 50–51
Géza fejedelem 45
Gutkeled István 49
Habsburg dinasztia 12, 46, 49–52, 57–61, 75, 81, 107, 133, 152
Habsburg Mária 52
Hahót nemzetség 128
Hainisch, Michael 99
Hamelin, Jules Camille 97
Hantos Gyula 152
Haubner Máté (Matthias Haubner) 72
Haynau, Julius Jacob von 73
Héderváry János 56

Heister, Siegbert Graf 63–64
 Hekataiosz 34
 Henrik (III.) német–római császár 45
 Hérodotosz 34
 Hitler, Adolf 124, 160
 Horn Gyula 11
 Hunyadi család 12, 46, 50
 Hunyadi János 51, 59
 I. (Barbarossa) Frigyes 48
 I. (Nagy) Constantinus római császár 40
 I. (Nagy) Károly 42
 II. (Harcias) Frigyes 48
 II. (Jasormirgott) Henrik 48
 István (I.) Árpádházi 17, 30, 45, 103
 István (V.) Árpádházi 49
 IV. Ince pápa 49
 Janus Pannonius 17
 Jellačić, Josip báró 72, 154
 Jocard, André 99, 102
 József (II.) Habsburg 65, 67, 69, 132
 Kapi Béla 137
 Károly (III.) magyar király, (VI.) német római császár 64
 Károly (IV.) Habsburg 92, 98
 Károly Róbert (I.) Anjou 50
 Károlyi Sándor 63–64
 Keresztes Artúr 100
 Klofač, Václav Jaroslav 94
 Kmety György 73
 Kolbenheyer Moritz 72
 Koller, Paul 110
 Konrád (II.) német–római császár 45
 Kossuth Lajos 72
 Köprülü, Ahmed 59
 Köprülü, Mehmed 59
 Kőszegi család 50, 128
 Kramář, Karel 94
 Krum bolgár kán 42
 Lajos (II.) Jagelló 57, 130
 László (I.) Árpádházi 45
 László (IV.) Árpádházi 49
 László (V.) Árpádházi 50
 Leger, Louis 94
 Leser, Ludwig 123, 156
 Lipót (I.) Habsburg 65, 131
 Liszt Ferenc 133
 Luther, Martin 59–60, 131, 137–138, 155
 Magyary Zoltán 152
 Mária Terézia (Habsburg) 65–66
 Maroboduus markomann király 35
 Marshall, George C. 161, 172
 Masaryk, Tomáš G. 94
 Mátyás (I.) Hunyadi 27, 51–52, 129
 Melanchthon Philipp (Schwartzertdt) 60
 Mikes János 137
 Miksa (I.) Habsburg 52
 Mindszenty József 163
 Mock, Alois 11
 Montecuccoli, Raimondo gróf 59
 Nádasdy család 58, 130–131
 Nádasdy Tamás 59–60
 Nagy György 75
 Nagy Imre 165
 Napóleon, Bonaparte (I.) 71, 75
 Némethy Gergely 60
 Nero római császár 36
 Neugebauer, Stefan 100
 Nixon, Richard Milhous 167

Ottó (II.) német–római császár 43
 Ottokár (II.) Přemysl 49
 Pálffy János 63, 64
 Patry, Josef 90
 Petrichevich-Horváth János 73
 Piffel, Friedrich Gustav 105
 Pompeius Trogus 34
 Popovici, Aurel Constantin 89
 Přemysl dinasztia 12, 46
 Prinz Gyula 152
 Prónay Pál 97
 Rabatta, Rudolf Graf von 63
 Rákóczi Ferenc (II.) 63–64
 Rákosi Mátyás 165
 Rauhofer, Josef 110, 123–124
 Renner, Karl 95, 124
 Ritter, Carl 13
 Rohr, Bernhard von 52
 Rudolf (I.) Habsburg 49
 Rupprecht család 76
 Scheier, Josef 89
 Schober, Johannes 96–98, 101, 108
 Schönerer, Georg Ritter 89–90
 Schreiner, Anton 124
 Schwarzenberg, Felix Fürst zu 88
 Seipel, Ignaz 101
 Sempronius 38
 Septimus Severus római császár 36
 Seton-Watson, Robert William 94
 Simon Elemér 136
 Sréter Lajos 73
 Stahrenberg, Guido 64
 Steinacker, Edmund 88
 Sylvester János 60
 Szálasi Ferenc 160
 Széchenyi család 58, 131
 Széchenyi István gróf 75–76
 Szent Márton, Tours-i 40
 Szerdahelyi Dersffy Ferenc 60
 Szinán nagyvezír 58
 Sztálin, Joszif Visszarionovics 162, 165
 Taksony fejedelem 44
 Tarródy Mátyás 61
 Theodorus avar kapkan 42
 Theodosius római császár 38, 40
 Tiberius római császár 37
 Todorović, Kuzman 72
 Torretta, Pietro Tomasi della 97–98
 Traeger Ernő 100
 Traianus római császár 36
 Újlaki Miklós 51
 Ulászló (I.) Jagelló 50
 Ulászló (II.) Jagelló 52
 Umlauf, Johann 90
 Ursacius püspök 40
 Valens püspök 40
 Valentinianus római császár 41
 Villani Frigyes 100
 Walheim, Alfred 19, 90
 Wilson, Thomas Woodrow 94–95
 Wimmer, Gottlieb August 72
 Windisch-Grätz, Alfred I. zu 73
 Wollinger, Karl 90, 107
 Wyss, Franz 73
 XI. Pius pápa 105
 Zrínyi Miklós horvát bán 59
 Zsigmond (I.) Luxemburgi 50, 56–57
 Zsigmond (III.) Vasa lengyel király 61